MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GEOFFREY VALENZIA

Seduta tas-7 ta' Ottubru, 2009

Rikors Numru. 19/2007

Lawrence Borg f'ismu proprju u ghan-nom tas-socjeta' estera ''Cerviola Holidays Limited''
vs

Avukat Generali

Il-Qorti

Preliminari

Rat **l-atti tar-rikors** li permezz tieghu r-rikorrenti proprio et nomine ssottometta illi:

Is-socjeta' attrici kienet iggib minn barra minn Malta turisti u ghal dan l-iskop tikri ajruplan charter mill-Airmalta Company Limited; u ghalhekk kienet tour operator, u

stabbilita ghal zmien konsiderevoli u lokalment konoxxuta minhabba x-xoghol konsiderevoli li kienet taghti lill-kumpanija nazzjonali tal-ajru. Kienet tezisti sistema li jkun hemm vantagg fir-rata tal-kambju ghal tali tour operators maghrufa bhala Forward Buying Rate, imnedija mill-Gvern, u l-principju kien li din ir-rata tinghata lil min igib turisti Malta. Responsabbli ghal din is-sistema kien il-Bank Centrali, u ghal sena kienet l-N.T.O.M. Meta l-kumpanija rikorrenti applikat ghal tali beneficcju giet mgharrfa li dan ma kienx se jkun koncess lilha u dan ghaliex tali beneficcju huwa ‘’diskrezzjonali’’; saret kawza li bdiet fl-1996, illi dan l-ghemil tal-Bank Centrali kien jikkostitwixxi abbuz tas-setgha tal-awtorita’ pubblika billi dan sar ghall-ghanijiet mhux xierqa u/jew imsejjes fuq konsiderazzjonijiet mhux rilevanti. Ta’ min jghid li meta kienet responsabbli l-NTOM il-beneficcju nghata.

Waqt is-smigh tal-kawza rrizulta li kien hemm diversi kazijiet ohra fejn min kien qed jinghata l-beneficcju ma kienx ghal kollox in regola. Il-Bank Centrali baghat ghal dawn il-kumpaniji u gab kollox in order, imma ghall-kumpanija rikorrenti qatt ma riedu jibghatu. Anzi l-ewwel ma ghamlu kien li ghaddew lil Lawrence Borg personalment minn proceduri kriminali li minnhom gie kompletamemt liberat, b’sentenza tal-Qorti tal-Magistrati tat-28 ta’ Novembru, 1994, u l-Avukat Generali appella u l-appell ikkonferma ghaliex l-appell kien null, u dan b’sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali tal-25 ta’ Lulju, 1996. Immedjatament wara saret kawza civili li fiha gie dikjarat li l-allegazzjonijiet tal-Bank Centrali ma kienux imsejsa fil-fatt u fid-dritt, u minn din il-kawza ma kienx hemm appell. Din il-kawza kienet inqatghet fl-1 ta’ Marzu, 2004 mill-Prim’ Awla tal-Qorti Civili.

Fl-1 ta’ Marzu, 2004, inqatghet il-kawza li ghamlet il-kumpanija rikorrenti. L-appell gie maqtugh fid-9 ta’ Marzu, 2007. Fis-sentenza tal-Prim’ Awla jinghad b’rilevanza ghall-kaz prezenti dan li gej: ‘’Illum il-gurnata l-azzjoni ta’ stharrig gudizzjarju ta’ ghamil amministrattiv imfissra u delinejata espressament fis-sistema procedurali taghha u l-Qorti hija marbuta li timxi mal-parametri li l-ligi tipprovdi ghal din l-ghamla ta’ stharrig, sakemm il-ligi nnifisha ma

tipprovdix mod iehor. Wahda minn dawn il-limitazzjonijiet hija li l-ilment imressaq jew ir-rimedju mitlub ma jkunx jista' jinkiseb mod iehor amministrattivament quddiem qorti jew tribunal iehor kif provdut mil-ligi. Fil-kaz li ghandha quddiemha l-Qorti ma ntweriex li l-kumpanija attrici kellha rimedju iehor procedurali jew statutorju ghall-ilment taghha jekk mhux quddiem din il-Qorti u b'din l-ghamla ta' azzjoni.''

Fis-sentenza taghha l-Qorti tal-Appell qalet ghal dak li hu rilevanti ghal dan il-kaz is-segwenti: ''Il-kompitu tal-Qorti, f'kaz ta' stharrig gudizzjarju, mhux dak li tissostitwixxi d-diskrezzjoni taghha ghal dik ta' l-awtorita' pubblika, lanqas biex tiddeciedi jekk ir-ragunijiet li a bazi taghhom ezercitat id-diskrezzjoni taghha kellhomx mis-sewwa jew le, izda biex tara jekk a bazi ta' l-informazzjoni li kellha l-awtorita' pubblika fil-mument li ezercitat id-diskrezzjoni taghha, setghetx jew le tasal ghad-decizjoni li hadet. Jekk id-decizjoni kienet wahda li l-awtorita' pubblika setghet ragonevolment tasal ghaliha, allura dik id-decizjoni m'ghandiex tithassar. Kif qal Lord Diplock fil-House of Lords fit-The Tameside Case (1977), ''*The very concept of administrative discretion involves a right to choose between more than one possible course of action upon which there is room for reasonable people to hold differing opinions as to which is to be preferred.''*

U fil-paragrafu ta' qabel fl-istess sentenza jinghad : Hu veru li meta l-Bank konvenut talab il-konferma gudizzjali ta' l-agir suspettuz tal-kumpanija attrici, u l-konsegwenzjali likwidazzjoni u hlas tad-danni (fil-kawza citazzjoni numru 463/1990), il-Prim' Awla tal-Qorti Civili, b'decizjoni tal-1 ta' Marzu 2004, (mil-liema sentenza ma giex intavolat appell) kienet cahdet it-talba tal-Bank konvenut fuq il-bazi li ma tressqux provi sufficjenti biex jippruvaw, sal grad mehtieg fil-kamp tal-procedimenti civili, l-premessi tat-talbiet tieghu, pero' mill-provi jirrizulta li fil-mumrent li l-Bank konvenut kien qed jikkunsidra t-talbiet tal-kumpanija attrici, kellu f'idejh dokumenti li jqanqlu suspett dwar it-tmexxija ta' xi flejjes taghha. Fid-dawl ta' dan, id-decizjoni li ha l-Bank biex jichad l-applikazzjonijiet il-godda tal-

kumpanija attrici ma tidhirx li kienet irragonevoli jew barra minn lokha.

L-ILMENTI

Mill-fatti esposti fil-qosor jirrizultaw dawn il-lezjonijiet tad-drittijiet tal-esponenti:

1. Li ma kienx hemm process civili fi zmien ragonevoli u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem.

2. Li l-esponenti kellu access limitat ghall-Qorti mparzjali u ndipendenti fid-determinazzjoni tad-drittijiet civili u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-istess Konvenzjoni, u dan peress li l-Artiklu 469A jaghti rimedju limitat kontra l-awtorita' pubblika anke fejn hemm drittijiet ta' natura civili.

3. Li l-esponenti gie mfixkel fil-possedimenti tieghu ta' natura prekunjarja u dan fi ksur tal-Ewwel Protokoll tal-istess Konvenzjoni.

4. Li l-esponenti gie meqjus hati u li kien jippersisti suspett ragonevoli ta' irregolaritajiet kontra l-kambju mill-Qrati Civili meta huwa kien mehlus mill-Qrati tal-gurisdizzjoni kriminali u dan bi ksur tal-Artiklu 6(3) tal-istess Konvenzjoni u tal-Artiklu 4 tas-7 Protokoll tal-istess Konvenzjoni.

5. Diskriminazzjoni kemm fuq il-fatti u dan f'riferenza ghall-ilment numru 3 ta' hawn fuq, u ghall-ilment taht in-numru 2, u dan bi ksur tal-Artiklu 14 tal-istess Konvenzjoni, marbut mal-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll, u fit-tieni lok mal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni.

IR-RAGUNIJIET

1. Hdax-il sena ghall-azzjoni ta' review ta' decizjoni amministrattiva mhux ragonevoli.

2. Kif qalet sewwa hafna l-Prim' Awla tal-Qorti Civili fis-sentenza tal-1 ta' Marzu, 2004, il-limitazzjoni tal-azzjoni

tac-cittadin kontra l-istat hija kbira. F’dan il-kaz kien hemm drittijiet pekunjarji u “civili’’ u l-istat ma kienx qed jagixxi fil-manzjoni ‘’politika’’ tieghu. Il-judicial review ghandu limitazzjonijiet serji, u l-Qorti Ewropea kellha okkazjoni fejn uriet il-limitazzjoni tal-istess, u dan meta l-kaz kien dwar immigrazzjoni u materji simili, meta l-istat jagixxi bhala Stat. L-azzjoni kontra l-gvern mhix limitata ghad-diskrezzjoni, imma ghal kull decizjoni. Ir-rimedju li tista’ taghti l-Qorti huwa dak li tara jekk kienx ragonevoli jew le. Kif qalet tajjeb l-ewwel Qorti, ma hemmx dritt ghall-Qorti biex tara taqbilx jew le mad-decizjoni. Kollox huwa ragonevoli, sakemm ma jigix pruvat li palesament ma kienx ragonevoli. Fil-fatt il-qrati ma jistghux jidhlu fil-mertu per se. Dan fil-qosor jillimita eccessivament l-access ghal tribunal imparzjali u ndipendenti ghac-cittadin, u dan mhux meta jkun qed jehodha kontra l-istat fil-qasam tad-dmir esekuttiv, jew dak li kien jissejjah ‘’jure imperi’’.

3. L-esponenti gie privat mill-aspettativi ta’ sistema li poggietu fi zvantagg kbir ma’ tour operators ohra. Is-sistemi ta’ exchange rate favorevoli ghat-tour operators kien sussidju biex jghin lill-operators igibu t-turisti minn barra. Hadd ma allega li l-esponenti ma gabux t-turisti minn barra, u n-numru taghhom kien dokumentat, ghaliex l-ajruplani kienu tal-Airmalta. Haddiehor gawda mis-sistema, u dak li kien misthoqq mill-esponenti gie negat fuq ‘’suspett’’, anzi kif qalet il-Qorti tal-Appell, fuq in-nuqqas ta’ fiducja’’. Dan l-agir la kien ragonevoli, la proporzjonat, u l-anqas skond il-ligi. Dan johrog mill-fatt li kien hemm haddiehor li ghamel xi zbalji u dawk gew korretti. Jekk kienet ligi, allura suppost li kellha s-sanzjoni ghal kulhadd. Il-Bank Centrali ma kellux l-awtorita’ tal-amnistija presidenzjali. Ghalhekk ma kinitx skond il-ligi s-sanzjoni u l-espropriju li sar a dannu tal-esponenti.

4. Minkejja li l-esponenti gie misjub mhux hati u liberat kompletament mill-qrati ta’ gurisdizzjoni kriminali, kemm fis-sentenza tal-Prim’ Awla, u aktar u aktar f’dik tal-Onorabbli Qorti tal-Appell, xorta jippersisti s-suspett ta’ agir li kiser il-ligi tal-kambju vigenti dak iz-zmien. Huwa fuq dan is-suspett li l-azzjoni tal-Bank Centrali

giet ragonevoli. Dan imur kontra l-Artiklu 6(3) u cioe' l-prezunzjoni tal-innocenza. Huwa gie prezunt hati.

5. Id-diskriminazzjoni hija maqsuma fi tnejn. L-ewwel hemm diskriminazzjoni fit-trattament li rcieva l-esponenti komparat ma' ohrajn fl-istess ilma. Kif jirrizulta mill-atti qatt u qatt ma baghtu ghall-esponenti biex jirrangaw xi difetti li seta' kien hemm. Ghall-mistoqsija in kontroezami l-ufficjal tal-Bank Centrali qal li ma baghatx ghall-esponenti ghax hadd ma qallu biex jibghat ghalih, fil-waqt li s-superjuri qalulu ghal haddiehor. Il-Qorti tal-Appell iddistingwiet bejn min dineb venjalment u min dineb bil-goff. Dawn id-dnubiet u klassifika taghhom ma johorgux mill-iskema tal-Forward Buying Rate. Jew ligi l-istess ghal kulhadd, jew le.

It-tieni lment fuq id-diskriminazzjoni huwa dwar l-access ghall-qorti bejn il-gvern u c-cittadin. Waqt li l-gvern jibqa' jgawdi l-azzjonijiet kollha, c-cittadini bl-artiklu 469A tal-kap 12 huwa limitat. Fil-fatt jekk wiehed jaqra sewwa dan l-artiklu, jsib li tqieghed fil-parti li titkellem fuq il-gurisdizzjoni, u kif inhu miktub juri li huwa limitazzjoni tal-gurisdizzjoni tal-Qrati. Il-guristi taljani jghidu l-espressjoni li artiklu mill-'locazione e la locuzione,'' juri manifestament l-intenzjoni tal-legislatur. F'dan il-kaz u jidher li l-Prim' Awla tal-Qorti Civili afferrat dan l-element hemm parametri ta' azzjoni. Min-naha l-ohra fuq l-istess fatt, il-gvern ghandu l-aktar azzjoni ampja. Ezempju car huwa dan il-kaz. Il-Bank Centrali (ghalkemm minghajr success) ghamel kawza ghar-rifuzjoni ta' dak li kien hallas fl-1987. L-esponenti kellu dritt biss li jiehu dikjarazzjoni (forsi u b'limitazzjonijiet kbar) li n-nuqqas ta' hlas dovut ma kienx ragonevoli. Dan fuq l-istess materja u t-thaddim taghha, u meta ma hemmx kwistjonijiet tal-poteri esekuttivi tal-istat. Il-Bank Centrali ma kienx qed jaghti rata favorevoli bhala ''ghajnuna socjali'' lit-tour operators Kien qed jaghmel investiment ghaliex mid-dhul tal-valuta estera mit-turizmu, dawn juru fil-kontijiet tal-istess bank. Kien operazjoni ta' negozju. Imma la huwa awtorita' pubblika azzjoni kontra tieghu hija limitata bl-Artiklu 469A tal-Kap. 12. Il-gvern ma jistax ikollu posizzjoni differenti fl-operazzjonijiet li mhumiex essenzjalment dawk li johorgu mill-poter

esekuttiv. Kif nhi s-sitwazzjoni kull decizjoni tal-amministrazzjoni hi x'inhi, titqies li hi ragonevoli sakemm ma jigix pruvat il-kuntrarju. F'dan il-kaz anke fuq suspett, l-awtorita' pubblika kienet ragonevoli.

TALBIET

Ghaldaqstant l-esponenti jitlob bir-rispett li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tiddikjara:

1. Li ma kienx hemm process civili fi zmien ragonevoli u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem

2. Li l-esponenti kellu access limitat ghall-Qorti mparzjali u ndipendenti fid-determinazzjoni tad-drittijiet civili u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-istess Konvenzjoni, u dan peress li l-Artiklu 469A jaghti rimedju limitat kontra l-awtorita' pubblika anke fejn hemm drittijiet ta' natura civili, u ghaldaqstant tiddikjara li l-Artiklu 469A tal-Kap 12 imur kontra l-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni msemmija.

3. Li l-esponenti gie mfixkel fil-possedimenti tieghu ta' natura prekunjarja u dan fi ksur tal-Ewwel Protokoll tal-istess Konvenzjoni.

4. Li l-esponenti gie meqjus hati u li kien jippersisti suspett ragonevoli ta' irregolaritajiet kontra l-kambju mill-Qrati Civili meta huwa kien mehlus mill-Qrati tal-gurisdizzjoni kriminali u dan bi ksur tal-Artiklu 6(3) tal-istess Konvenzjoni u tal-Artiklu 4 tas-7 Protokoll tal-istess Konvenzjoni.

5. Illi l-esponenti sofra diskriminazzjoni kemm fuq il-fatti u dan b'riferenza ghall-ilment numru 3 ta' hawn fuq, u ghall-ilment taht in-numru 2, u dan bi ksur tal-Artiklu 14 tal-istess Konvenzjoni, marbut mal-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll, u fit-tieni lok mal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni.

6. Taghti rimedji effettivi, u taghti kumpens xieraq ghall-vjolazzjonijiet lamentati.

Bl-ispejjez.

Rat ir-**risposta tal-intimat** a fol. 10 tal-process fejn espona illi:

1. Preliminarjament in kwantu fir-rikors tieghu, r-rikorrenti jsemmu mill-inqas tliet proceduri gudizzjarji u jilmentaw hafna dwar mill-inqas wahda minnhom, ir-rikorrenti ghandhom jindikaw b'mod car liema huma dawn il-proceduri u jannettu kopja tas-sentenzi li dwarhom qeghdin jilmentaw, u dan ai termini tar-Regolament 3 tal-A.L. 35 tal-1993 li jobbliga lir-rikorrent jipprezenta rikors car, u jiftiehem. Dan iservi wkoll biex l-intimat ikun jista' janalizza kif id-diversi proceduri msemmija jirrelataw flimkien, u hekk ikun jista' jiddefendi ruhu tajjeb.

2. Preliminarjament ukoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, in kwantu t-talbiet fir-rikors promotur ma jindikawx b'mod preciz minn xhiex jirrizultaw il-lanjanzi ta' ksur ta' drittijiet fundamentali, r-rikorrenti ghandhom jghidu b'mod car u preciz liema fatti skond huma waslu ghall-allegat ksur tad-drittijiet taghhom, u dan minhabba n-nuqqas ta' dettalji fir-rikors promotur, kif inghad iktar 'il fuq.

3. Preliminarjament ukoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, in kwantu r-rikorrenti jittentaw jiksbu permezz ta' procedura straordinarja dak li ma rnexxilhomx jiksbu permezz ta' procedura ordinarja li anke waslu fi stadju t'appell, din il-procedura hija abbuziva u frivola u vessatorja u ghandha tkun dikjarata bhala
tali. Jidher car anke minn qari tar-rikors li r-rikorrenti qaghdu jistennew l-ezitu tal-proceduri ta' *judicial review,* u hekk kif dawn kellhom ezitu negattiv ghalihom, allura mbaghad intavolaw din il-procedura kostituzzjonali biex jittentaw jaslu fejn ma waslux bil-proceduri l-ohra. Dan jinghad iktar u iktar peress li jidher li kien hemm xi proceduri ohra mexjin mal-procedura ta' *judicial review* liema proceduri ohra kellhom ezitu favorevoli ghar-rikorrenti u dwar liema proceduri ma sar l-ebda lmentt kostituzzjonali, minkejja li twalu iktar minn dik tal-judicial review!

4. Preliminarjament ukoll u minghajr pregudizzju ghas-suespost, din il-Qorti m'ghandha fl-ebda hin tisma' provi dwar il-mertu ta' dawn il-proceduri l-ohra msemmija fir-rikors, peress li ex admissis, il-mertu kollu ta' dawn id-diversi proceduri msemmija llum ghadda in gudikat.

5. Illi fil-mertu, t-talbiet tar-rikorrenti huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, u ma sehh l-ebda ksur tad-drittijiet tal-bniedem fil-konfront tar-rikorrenti, u hekk it-talbiet taghhom ghandhom ikunu michuda bl-ispejjez kontrihom, u dan kif se jkun spjegat fil-paragrafi t'hawn taht.

6. Illi dwar l-ewwel talba tar-rikorrenti jinghad li l-Artiklu 6 tal-Konvenzjoni jipprovdi ghal dritt ta' smigh xieraq. Il-gurisprudenza tghallimna li biex wiehed jiddeciedi dwar talba bhal din, il-Qorti trid tezamina l-assjem shih tal-atti fil-proceduri in kwistjoni, nkluz l-imgieba tar-rikorrenti nnifsu li seta' kien strumentali biex twalet il-kawza. Dwar din it-talba ssir referenza wkoll ghal dak li jinghad fil-paragrafu 3. Ghalhekk m'hemm l-ebda ksur tal-Artiklu 6 f'dan ir-rigward.

7. Illi dwar it-tieni talba jinghad li, kuntrarjament ghal dak li qed jissottomettu r-rikorrenti, l-intenzjoni wara l-Artiklu 469A tal-Kap 12 hija li c-cittadin jattakka l-azzjonijiet jure imperi tal-istat. Dan peress li l-azzjonijiet tal-istat jure gestonis jistghu ikunu attakkati bl-applikazzjoni tal-ligi generali u civili. Ghalhekk dak li qed jinghad mir-rikorrenti mhux korrett u c-cittadin ghandu access liberu ghall-qrati dwar iz-zewg tipi ta' azzjonijiet. Jinghad ukoll li r-rikorrent fil-fatt ezercita dan id-dritt t'access ghall-qorti sal-istadju tal-appell. Ghalhekk ir-rikorrenti ma jistax jilment min-nuqqas t'access ghall-Qorti ai termini tal-Artiklu 6 tal-Konvenzjoni. Jinghad ukoll li l-Artiklu 469A tal-Kap 12 fil-fatt holoq proceduralment l-access lic-cittadin fil-Qrati taghna fi kwistjonijiet ta' agir tal-istat jure imperi u ghalhekk is-sitwazzjoni hi kuntrarja ghal kif qed jiddiskrivuha r-rikorrenti, u m'hemm l-ebda ksur tal-Artiklu 6b f'dan ir-rigward.

8. Illi dwar it-tielet talba, m'hemm l-ebda taghrif dwarha fir-rikors promotur u l-uniku hjiel li hemm jidher li huma fatti mertu ta' proceduri ohra msemmila fir-rikors promotur. Dwar din it-talba jinghad li r-rikorrenti qishom qed jippretendu li kellhom jithallew jippartecipaw f'din l-iskema bi dritt mentri fil-fatt huma kienu ghamlu biss talba lill-awtoritajiet. L-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll jassumi li l-persuna ghandha l-proprjeta' diga taghha, pero' f'dan il-kaz ir-rikorrenti ghandhom biss f'idejhom applikazzjoni biex jiehdu sehem f'din l-iskema. Ghalhekk m'hemm l-ebda ksur tal-Artiklu 1 tal-Ewwel Protokoll fil-konfront tar-rikorrenti.

9. Illi dwar ir-raba' talba jinghad li m'hemm l-ebda ksur tad-drittijiet imsemmija fir-raba' talba. Jinghad ukoll li jidher li bhala fatt, ir-rikorrenti agixxew b'mod suspettuz anke quddiem il-Qrati taghna fl-istess proceduri msemmija fir-rikors promotur.

10. Illi dwar il-hames talba jinghad li ma kien hemm ebda diskriminazzjoni fil-konfront tar-rikorrenti. Jidher li kumpaniji ohra li kellhom l-istess problemi bhar-rikorrenti dwar l-iskema msemmija, ghazlu li jaslu f'arrangament ghall-hlas lura mal-Bank Centrali. Ir-rikorrenti, minkejja li kienu mistiedna jaghmlu l-istess, irrifjutaw u ghamlu talba apparti ghal danni. Fi kwalunkwe kaz, ma jissussisti l-ebda ksur tal-Artiklu 14 tal-Konvenzjoni.

11. L-esponent jirriserva d-dritt li jressaq risposta ulterjuri u iktar dettaljata f'kaz li l-Qorti tordna lir-rikorrenti jispecifikaw iktar l-ilmenti taghhom fir-rikors promotur, jew f'kaz ta' prezentazzjoni ta' xi dokumenti kif mitluba f'din ir-risposta, u dan peress li t-talbiet huma ta' certa kumplikazzjoni u r-rikors hu nieqes minn taghrif preciz u dokumenti li jixhtu dawl fuq il-kontenut tar-rikors. L-esponent jirriserva wkoll li jitlob il-kjamata fil-kawza ta' terzi li jistghu ikunu affettwati b'din il-procedura.

Ghaldaqstant l-esponent jitlob bir-rispett li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talbiet tar-rikorrenti bl-ispejjez kontrihom.

Rat l-atti kollha tar-rikors u d-dokumenti ezibiti;
Rat id-degriet a fol 14 li bih few allegati l-atti mitluba;
Rat in-nota ta' kjarifika tar-rikorrent a fol 15;
Semghet lill Edmond Calleja bil-gurament;
Rat in-noti ta'sottomissjonijiet tal-partijiet;

KONSIDERAZZJONIJIET

Allegat ksur ta' l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja.

Ir-rikorrenti qed jallega ksur ta' l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja minhabba:

- It-tul ta' zmien biex intemmew il-proceduri fil-kawza Citaz: 2959/96 bi ksur ta' l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni;
- In-nuqqas t'access ghall-qorti minhabba l-mod kif inhi l-ligi dwar l-azzjoni ghal stharrig ta' ghemil amministrattiv b' ksur ta' l-artikolu 6(1); u
- Ksur tal-presunzjoni ta' l-innocenza meta l-Qorti assumiet li hu kien hati meta fil-fatt fil-proceduri kriminali hu kien gie liberat, dan b' ksur ta' l-artikolu 6(2);

<u>(i) Tul ta' zmien biex jintemmew il-proceduri</u>

Ir-rikorrent qed jilmenta mill-fatt li fil-proceduri istitwiti minnu ma kienx hemm process civili fi zmien ragonevoli u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem. Hu jghid li hdax il-sena huma twal wisq specjalment f'kaz ta' stharrig gudizzjarju.

L-intimati wiegbu li f'dawn il-kazijiet ma hemmx zmien wiehed li jista' jigi meqjus li huwa rragjonevoli imma l-Qorti trid tara l-kaz fl-assjem tieghu. L-intimati jirrimarkaw li r-rikorrent mhux qed jilmenta dwar il-kaz l-iehor, li l-bank istitwixxa kontra tieghu, li mexa ma' dina l-kawza u li dam erbatax il-sena biex jigi deciz.

Il-Qorti tirreleva li meta jigi allegat li z-zmien li ttiehdet biex tigi deciza kawza ma kienx ragjonevoli, dan iz-zmien m'ghandux jigi determinat fl-astratt, imma fid-dawl tac-

cirkostanzi partikolari tal-kaz li jkun. **(ara Applikazzjoni.Nru.1103/61 kontra l-Belgju)**. Il-Kummissjoni u l-Qorti Ewropea stabilew is-segwenti kriteri li ghandhom jigu segwiti biex jigi determinat jekk kienx hemm dewmien mhux ragjonevoli.

(1) *the complexity of the case as a whole* – bhal aspetti fattwali u legali tal-kaz, n-natura u s-serjeta' tal-kaz, in-numru tal-persuni nvoluti, jekk kienx hemmx htiega ta' xhieda minn barra u problemi ohra dwar gbir ta' provi.

(2) *the manner in which the case has been handled by the national judicial authorities and the courts* - fosthom wiehed jista' jsemmi "whether the state allowed the proceedings to stagnate refraining from taking any substantial procedural measures for a considerable amount of time" ; "or whether the system itself could be the object of criticism for displaying inherent features which inhibit the speedy conclusion of cases" ; "the conduct of the authorities has to be consistent with the fair balance which has to be struck between the requirement that judicial proceedings be expeditious and the principle of the proper administration of justice". **(Boddaert vs Belgium).**

(3*) the applicant's own conduct*: jekk kienx hemm dewmien jew ostruzzjoni da parti ta' l-applikant stess, f'liema kaz, dawn m'ghandhomx ikunu attribwibbli ghal-istat. **(Ara Huber vs Austria u segwiti fil-kazijiet l-ohra Foti vs Italy, Corigliano vs Italy u Eckle vs Germanja.)**

Fil-kaz in ezami l-ewwel Qorti kienet osservat dan li gej:

"Il-każ huwa minnu nnifsu wieħed kompless. Dan seħħ mhux biss minħabba n-nisġa ta' ġrajjiet li jduru mad-deċiżjoni meħuda mill-Bank imħarrek, iżda wkoll mill-mod kif żvolġa s-smigħ tal-kawża, u b'mod partikolari mix-xejra li ngħata bid-degriet tal-15 ta' Lulju, 1997. Ir-rabta taż-żewġ kawżi ma' xulxin u l-ħtieġa li din il-Qorti tqis fil-mertu jekk id-deċiżjoni meħuda mill-Bank imħarrek kinitx fondata u tajba xekklu mhux ftit il-mixi 'l quddiem ta' din il-

proċedura, mixja li ikkumplikat ruħha mhux l-anqas minħabba li l-kawża għaddiet minn idejn erba' ġudikanti sa ma waslet biex illum qegħda tingħata s-sentenza".

Jirrizulta bhala fatt li l-kaz kien wiehed minnu nnifsu kompless u kien qed jinstemgha ma kaz iehor konness mieghu bejn l-istess partijiet. Il-Qorti ezaminat il-process 2959/96 u taghmel dawn l-osservazzjonijiet. Il-kawza kienet giet prezentata mir-rikorrent fl-14 ta' Ottubru 1996 u bdiet jinstemgha mill-Qorti. Sa s-sena 2000 jirrizulta li dejjem sar xi haga utili. Fis-sena 2000 imbaghad gie nominat assistent gudizzjarju biex ikompli jisma' x-xhieda u fit 2002 dan lesta l-inkarigu tieghu wara li zamm diversi seduti. Fit 2002 il-kawza kienet waslet fl-istadju finali taghha u thalliet ghat-trattazzjoni orali u bil-miktub u fil 5 ta' Gunju 2003 thalliet ghas-sentenza u wara hames differimenti s-sentenza nghatat fl-1 ta' Marzu 2004. Fl-istess data nghatat ukoll is-sentenza l-ohra li l-bank kien ghamel kontra r-rikorrent. Mis-sentenza fic-citazzjoni 2959/96 kien sar appell li gie appuntat ghall 1 ta' Marzu 2005. Dakinhar l-appell gie trattat u thalla ghas-sentenza ghall- 27 ta' Mejju 2005 izda kien biss fid- 9 ta' Marzu 2007 li nghatat is-sentenza, wara 13 il-differiment u wara li ghaddew sentejn li baqghet tigi differita ghas-sentenza.

Fil-fehma ta' dina l-Qorti kien hemm dewmien mhux ragjonevoli biex tinghata s-sentenza fl-istadju ta' l-appell meta din giet differita tlettax il-darba ghas-sentenza fuq perjodu ta' sentejn. Mill-qbija ma ssibx li kien hemm dewmien iehor mhux gustifikat. Fil-kaz tas-sentenza tal-Prim Istanza din il-Qorti hi tal-fehma li ghalkemm is-sentenza inghatat fi zmien sena, izda jibqa' l-fatt li l-kaz kien wiehed kumpless u li l-Imhallef li ppronnunzja s-sentenza dahal fl-ahhar stadju tal-proceduri wara li ghaddiet minn idejn tlett imhallfin ohra qablu.

Il-Qorti ma ssibx li b'xi mod ir-rikorrent ikkontribwixxi ghal dana d-dewmien. Jirrizulta li kemm quddiem l-ewwel qorti kif ukoll quddiem il-Qorti ta' l-Appell huwa kien insista fuq l-urgenza tal-kaz tieghu u ghamel diversi rikorsi biex il-kawza tinstemgha bl-urgenza, jew tigi rikjamata mill-appuntament li kien nghata.

Ghalhekk il-Qorti tikkonkludi lil kien hemm ksur ta' l-artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni minhabba dewmien mhux ragjonevoli kif fuq spjegat.

<u>(ii) Access limitat ghall-Qorti - azzjoni ghall-stharrig gudizzjarju taht l-artikolu 469A tal-Kap 12.</u>

Ir-rikorrenti qed jilmenta li hu kellu access limitat ghall-Qorti mparzjali u ndipendenti fid-determinazzjoni tad-drittijiet civili u dan peress li l-artikolu 469A tal-Kap 12 jaghti rimedju limitat kontra l-awtorita' pubblika anke fejn hemm drittijiet ta' natura civili. Hu jissottometti li jekk l-artikolu 469A tal-Kap 12 jaghti biss fakolta' lic-cittadin li l-gvern jezaminah limitatament ghad-*due process*, id-drittijiet civili li ghandu c-cittadin kontra l-gvern jispiccaw fix-xejn ghaliex kollox jigi att amministrattiv.

L-intimati wiegbu li l-Qorti trid tezamina jekk bil-ligi kif inhi r-rikorrent kellux access ghal qorti skond l-artikolu 6 ta' Konvenzjoni. Id-dritt ta' access ghal qorti jista' jkun limitat jew suggett ghal xi kundizzjonijiet.

Illi ghalkemm 'the right to a court' ma jirrizultax mid-dicitura ta' l-artikolu 6 innifsu, huwa parti importanti mid-dritt protett permezz ta' dana l-artikolu bhala 'the right of access to a court'[1]. Id-dritt ta' access ghal qorti pero' jista' jkollu limitazzjonijiet. Il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza taghha moghtija fil27 ta' Jannar 2006 fil-kawza fl-ismijiet **Patrick Mangion v. Avukat Generali u Kummissarju tal-Pulizija** kienet irriferit ghall-dak li ntqal fil-kaz **Stubbings v United Kingdom (1996)** fir-rigward tad-dritt ta' access ghal qorti taht l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni:

"The Court recalls that Article 6 para 1 embodies the 'right to a court', of which the right of access, that is, the right to institute proceedings before a court in civil matters,

[1] Skond il-Qorti ta' Strasbourg, Article 6 § 1 secures the "right to a court", of which the right of access, that is the right to institute proceedings before courts in civil matters, constitutes one aspect only (see *Osman v. the United Kingdom*, judgment of 28 October 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, p. 3166, § 136, and *Cordova v. Italy (no. 1)*, no. 40877/98, § 48, ECHR 2003-I).

constitutes one aspect. However this right is not absolute, but may be subject to limitations; these are permitted by implication since the right of access by its very nature calls for regulation by the State. In this respect, the Contracting States enjoy a certain margin of appreciation, although the final decision as to the observance of the Convention's requirements rests with the Court. It must be satisfied that the limitations applied do not restrict or reduce the access left to the individual in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired. Furthermore, a limitation will not be compatible with Article 6 para 1 if it does not pursue a legitimate aim and if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be achieved…"

Fil-kaz in ezami r-rikorrent jallega li l-ligi kif inhi taht l-469A tal-Kap 12 dwar stharrig gudizzjarju ccahhad lic-cittadin milli jkollu access ghall-qorti u smigh xieraq billi r-rimedju kontra l-gvern huwa limitat. Ir-rikorrent jippretendi li l-access ghall-qorti ghandu jkun iktar wiesa bhal ma hu fil-kaz ta' cittadin fil-konfront ta' cittadin iehor.

Illi l-Qorti ta' Strasbourg fil-kaz **Sultana v Malta (tal-11 ta' Dicembru 2007)** fuq ilmenti simili, imma fil-konfront tal-Public Service Commission, "Where the applicant, claimed to have had a right to challenge a decision of a public authority… iddecidiet li: "the right the applicant was claiming was not "civil" in nature. The right to challenge a decision of a public authority as provided by Article 469A is derived from the concept of due process as established in the Maltese Constitution, which in the present case has no elements which could make it akin to a "civil" right required to make Article 6 applicable".

Dana apparti pero', dina l-Qorti tirrileva li r-rikorrent f'dina l-kawza mhux qed jattakka l-ligi kif inhi ghalhekk dak li l-Qorti trid tezamina huwa jekk ir-rikorrent kellux access ghal qorti taht l-artikolu 469A. Illi kemm l-ewwel Qorti kif ukoll l-Qorti ta' l-Appell qablu li r-rikorrent ma kienx irnexxilu jipprova li l-Bank konvenut mexa mieghu b'mod mhux korrett jew abbużiv, jew b'mod nieqes mir-raġuni

anzi jghidu li gew sottomessi ragunijiet tajba bizzejjed li jindikaw li d-diskrezzjoni moghtija lill-awtoritajiet giet ezercitata kemm “rite” kif ukoll “recte”. Jirrizulta ghalhekk li r-rikorrent kellu l-opportunita’ kollha li jressaq il-lanjanzi tieghu b’mod shih u li gew kollha konsidrati mill-Qorti. Hu jressaq il-provi kollha li xtaq. Jirrizulta ghalhekk li taht il-ligi kif inhi r-rikorrent kellu l-access ghall qorti. Dana apparti l-fatt li skond il-Qorti ta’ Strasbourg l-artikolu 6 lanqas ma hu applikabbili ghall-kaz.

Illi ghalhekk ma kien hemm ebda ksur ta’ l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni f’dan ir-rigward.

<u>(iii) Presunzjoni ta’ l-innocenza</u>

Ir-rikorrent jilmenta wkoll li huwa gie meqjus hati u ppersista suspett ta’ irregolaritajiet kontra l-kambju mill-Qrati Civili ghalkemm huwa kien gie mehlus mill-Qrati tal-gurisdizzjoni kriminali u dan bi ksur ta’ l-Artiklu 6(3) (proprjament (2)) ta’ l-istess Konvenzjoni u ta’ l-Artikolu 4 tas-7 Protokol. (*ne bis in idem*). Ir-rikorrenti jissottometti li ghalkemm hu kien gie liberat mill-akkuzi kriminali migjuba kontrih, il-Qorti Civili, anke fi grad ta’ Appell, xorta baqghet tghid li “*mill-provi prodotti jirrizulta li fil-mument li l-Bank konvenut kien qed jikkunsidra t-talbiet tal-kumpanija attrici, kellu f’idejh dokumenti li jqanqlu suspett dwar it-tmexxija ta’ xi flejjes taghha*”.

L-intimati wiegbu li dik il-Qorti kellha tara hu kif graw il-fatti fil-punt meta l-amministrazzjoni kienet ser tiehu d-decizjoni taghha dwar ir-ragjonevolezza tad-decizjoni tal-Bank. Il-Qorti ma assumietx li r-rikorrent kien hati imma ppruvat tifhem il-hsieb tal-amministrazzjoni biex tara jekk fid-decizjoni taghha mxietx skond il-ligi jew le.

Minn qari akkurat tas-sentenza, kemm tal-Prim istanza, kif ukoll dika tal-Qorti ta’ l-Appell, jirrizulta l-Qorti Civili ma assumietx li r-rikorrent kien hati. Hija ghamlet biss ezercizzju biex tikkunsidra jekk, meta l-bank kien qed jiehu d-decizjoni tieghu jaccettax jew le lir-rikorrent fl-iskema, d-decizjoni li ttiehdet kienitx wahda arbitrarja

u/jew nieqsa mir-ragjonevolezza jew kienx hemm bazi ghaliha f'dak l-istadju. Fil-fatt l-ewwel Qorti kienet qalet li:

"Il-Bank imħarrek għamel aċċertamenti li, fid-dawl tad-dokumenti li kienu tressqu, kienu juru li kien hemm xi irregolaritajiet fit-tmexxija ta' xi flejjes tagħha li wassluha biex tqis li ma kienx il-każ li dik il-kumpannija tingħata l-benefiċċju tal-f.b.r. <u>Sa dan l-istadju</u>, il-Qorti hija soddisfatta li l-Bank imħarrek uża d-diskrezzjoni mogħtija lilu b'mod raġonevoli. Dan jingħad bla ebda rifless dwar jekk id-deċiżjoni kinitx tajba fil-mertu jew jekk il-Qorti taqbilx ma' dik id-deċiżjoni".

Imma dika l-Qorti marret oltre u qalet:

"Illi tifdal il-kwestjoni jekk, madankollu, wara li l-attur inħeles minn kull akkuża ta' natura kriminali dwar ksur tal-liġi tal-kambju, il-Bank imħarrek kienx raġonevoli iżjed li jibqa' jqis li kienet għadha tippersisti sitwazzjoni li kienet tiġġustifikah ikompli jiċħad l-applikazzjoni. Jidher li t-tweġiba għal din il-mistoqsija tinsab billi jingħad li l-Bank imħarrek fisser li r-raġuni li minħabba fiha huwa deherlu li għandu jiċħad it-talba lill-kumpannija attriċi ma kinitx daqstant il-fatt li kienu għaddejjin proċeduri quddiem il-Qorti Kriminali kontra l-attur *proprio* daqs kemm kien il-fatt li, minn stħarriġ li kien sar minn wieħed mill-ogħla uffiċjali tiegħu, kien hemm sinjali li wrew lill-Bank li tassew sata' kien hemm irreglaritajiet imwettqa mill-kumpannija attriċi u l-kumpannija Maltija ta' l-istess attur li jmorru kontra r-regolamenti tal-kambju;

Illi ghalhekk ma kien hemm ebda ksur ta' l-artikolu 6(2) tal-Konvenzjoni u Protokol 7.

Vjolazzjoni ta' l-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokol.

Ir-rikorrent jilmenta wkoll li hu gie mfixkel fil-possedimenti tieghu ta' natura prekunjarja u dan bi ksur ta' l-Ewwel Protokol ta' l-istess Konvenzjoni. Hu jghid li sofra

privazzjoni minn dak li kien dritt tieghu ghall-sussidju fuq l-isterlina li kien element importanti tal-qliegh u operazzjoni kollha. Ighid ukoll li lanqas ma kien hemm proprozjonalita' bejn dak li kien allegat u dak li gie privat minnu.

L-intimati wiegbu li meta persuna tapplika ghal licenzja jew permess jibqa' dejjem fid-diskrezzjoni ta' l-awtorita' taghtix il-permess jew le, u dana dejjem skond ir-regolamenti applikabbili. Persuna ma tistax tippretendi licenzja bi dritt ghax altrimenti tkun qed tigi negata d-diskrezzjoni ta' l-amministrazzjoni. Ghalhekk la hija biss kwistjojni ta' applikazzjoni, ma hemmx proprjeta' li tappartjeni lill-persuna.

Fil-kaz in ezami r-rikorrent ma kellux f'idejh dak li hu jsejjah 'propjeta' li hu jghid li gie pprivat minnha. L-artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokol jitlob li biex dan ikun applikabbili, il-persuna jrid ikollha l-proprjeta' ghandha u mhux li jkollha speranza li se jkollha dik il-propjeta'. Fil-kaz in ezami r-rikorrent ma kienx intitolat li jidhol fl-iskema bi dritt imma kien jehtieglu li japplika u jekk jissodisfa l-kondizzjonijiet fil-parametri tal-ligi kien jinghata l-fakolta' li jidhol fl-iskema. Kien biss meta jinghatalu dak il-permess li r-rikorrent jirrealizza l-potenzjal li jgawdi l-proprjeta'. Hu risaput li *"expectations do not have the degree of concreteness to bring them within the idea of "possessions"* . **(Traktorer AB v Sweden 7 ta' Lulju 1989.)**

F'dan il-kaz l-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokol mhuiex applikabbili billi r-rikorrent ma kellux possediment li gie pprivat minnhom.

Diskriminazzjoni bi ksur ta' l-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni.

Ir-rikorrent jillanja wkoll dwar diskriminazzjoni marbuta ma' l-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokol u ma' l-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni. Hu jilmenta dwar zewg tipi ta' diskriminazzjoni, l-ewwel dwar il-fatt li huwa impedut li jaghmel azzjoni kontra l-gvern jew awtorita' tieghu fuq decizjoni li tolqot il-patrimjonju tieghu (Art 6(1). Skond ir-

rikorrent hemm differenza fit-trattament bejn id-dritt taċ-ċittadin li jifttex lil ċittadin ieħor u ċittadin li jfittex il-Gvern fuq materja ċivili. It-tieni tip ta' diskriminazzjoni huwa dak meħud flimkien ma l-artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokol.

Ir-rikorrent isostni li f'dan il-każ kien hemm diversi entitajiet oħra li kellhom żbalji u li l-Bank rranġa magħhom mentri kontra tiegħu ittieħdu proċeduri kriminali u qtugħ ta' sussidju. Għallhekk kien hemm trattament differenti bla raġuni valida warajh, allura teżisti diskriminazzjoni taħt il-lista fl-artikolu 14, liema lista mhiex *exhaustive.*

L-intimati wieġbu li ma ngħabet ebda prova dwar x'tip ta' diskriminazzjoni qed jilmenta minnha r-rikorrenti, anzi jgħidu li l-awtoritajiet imxew ma' l-applikanti l-istess bħal entitajiet l-oħra, iżda waqt li l-oħrajn ikkoperaw, ir-rikorrent webbes rasu u fittex għad-danni. Huma jgħidu li r-rikorrent ma indikax il-bażi ta' l-allegata diskriminazzjoni u għalkemm il-lista fl-artikolu 14 mhiex konklussiva, xorta waħda l-bażi tad-diskriminazzjoni trid tkun fl-istess linja ta' dik il-lista.

Dwar id-diskriminazzjoni allegata bejn iċ-ċittadin u l-gvern kif marbuta mad-dritt ta' access għall-qorti, l-intimati jsostnu li la darba d-dritt ta' access ma nkisirx f'dan il-każ, allura ma japplikax l-artikolu 14. L-istess dwar id-diskriminazzjoni kif marbuta mad-dritt ta' proprjeta'. L-intimati jirritjenu li la ma hemmx ksur ta' dritt ta' proprjeta' lanqas ma hu applikabbli l-artikolu 14 kif marbut miegħu.

Il-Qorti tirrileva li r-rikorrenti ma indikax fir-rikors tiegħu l-bażi ta' l-allegata diskriminazzjoni kontrih. Hu semma li ngħata trattament differenti mingħajr raġuni valida, iżda dina waħeda mhiex il-bażi tad-diskriminazzjoni imma t-trattament differenti jrid ikun attribwibbli għal kollox jew principalment minħabba r-razza, il-post ta' l-oriġini, l-opinjonijiet politiċi, eċċetra, jew raġunijiet oħra marbuta mad-deskrizzjoni tal-persuna diskriminata u mhux ma' deċiżjoni meħuda.

Inoltre l-Qorti Ċivili, kemm fil-prim istanza, kif ukoll fl-Appell, kienet eżaminat *funditus* il-lanjanza tar-rikorrent

dwar id-diskriminazzjoni u fir-rikors odjern qed jigu ripetuti mir-rikorrent l-istess argumenti u sottomissjonijiet li saru quddiem l-ewwel qorti u fl-Appell u li gew kollha michuda. Qed jigu riprodotti f'din is-sentenza dawk il-brani fejn dawk il-lanjanzi gew konsidrati mill-Qorti Civili. Dika l-Qorti setghet tezamina dawk il-lanjanzi billi l-Kap 319 huwa parti mill-ligi ordinarja.

L-ewwel Qorti qalet hekk:

"Iżda l-Bank imħarrek ressaq xhieda tajba biżżejjed li wriet li ma wettqet l-ebda diskriminazzjoni kontra l-kumpannija attriċi b'xi trattament differenti favur kumpaniji oħrajn li kienu qegħdin jibbenefikaw mill-f.b.r. Ingħatat raġuni plawsibbli li fissret li l-Bank imħarrek qies il-każijiet tal-kumpanniji barranin li jibgħatu t-turisti mir-Renju Unit għal Malta fuq il-mertu tagħhom. Min-naħa l-oħra, dwar il-kumpannija attriċi, l-Bank imħarrek għamel aċċertamenti li, fid-dawl tad-dokumenti li kienu tressqu, kienu juru li kien hemm xi irregolaritajiet fit-tmexxija ta' xi flejjes tagħha li wassluha biex tqis li ma kienx il-każ li dik il-kumpannija tingħata l-benefiċċju tal-f.b.r.

"Illi peress li l-kumpannija attriċi bniet ukoll il-biċċa l-kbira tal-każ tagħha fuq akkuża li l-Bank imħarrek iddiskrimina kontra tagħha fir-rifjut tiegħu li jilqagħlha l-applikazzjonijiet tagħha, irid jingħad li mill-provi mressqa dan ma jirriżultax. Fl-ewwel lok, il-Bank imħarrek ressaq prova tajba biżżejjed li turi li m'huwiex minnu li l-kumpannija attriċi ġiet trattata bmod differenti u agħar minn kumpanniji oħrajn fl-istess ilma tagħha. Fit-tieni lok, lanqas jista' jingħad li l-Bank imħarrek ċaħad permess lill-kumpannija attriċi li enti ieħor (l-N.T.O.M.) laqa' fi żmien divers, u dan għaliex l-iskema mfassal mill-Bank imħarrek u dak imfassal mill-N.T.O.M. ma ntweriex li kienu l-istess. Huwa magħruf u aċċettat li wieħed jista' jitkellem dwar diskriminazzjoni biss meta lil persuna jingħata trattament differenti minn dak li jingħata lil persuni oħrajn fl-istess qagħda, u mhux biżżejjed li jintwera li dik il-persuna ġiet żvantaġġata bit-trattament mogħti.

“Illi ssemma’[wkoll li l-kumpannija attriċi ma għenet xejn lilha nnifisha fit-trattament mal-Bank imħarrek u dan għaliex ma kinitx tagħti tagħrif dokumentat kif mitlub mill-istess Bank. Din il-ħaġa wkoll għandha s-siwi tagħha fid-dawl tal-akkuża ta’ trattament diskriminatorju li ssemmi l-kumpannija attriċi. Kien meħtieġ li l-kumpannija attriċi tipprova li l-permess biex hi tieħu sehem fl-iskema inżammilha minkejja li kienet wettqet kulma kien preskritt li jsir. Minn dan kollu ma ntwera xejn, u lanqas jidher li l-kumpannija attriċi meriet b’xi mod dik il-prova tal-Bank.

“Hu veru li mix-xiehda ta’ dan l-istess David Pullicino, irrizulta li kien hemm xi kumpaniji ohra li rrizulta li kienu abbuzaw bl-iskema, pero` l-ammonti kienu zghar u kien intlahaq ftehim maghhom ghar-refuzjoni tal-flus involuti. F’dan il-kaz il-Bank konvenut wera li ried jasal fi ftehim anke ma’ l-attur, u anke saru laqghat ghal dan l-iskop, pero`, dan ma ntlahaqx peress li l-attur kien qed jinsisti ghall-kumpens u kien nieda dawn il-proceduri fejn qed jinsisti ghall-hlas ta’ danni. Kif gie spjegat, altru titratta ma’ persuna li tkun suspettata li agixxiet irregolarment f’ammonti kbar ta’ flus u, minn fuq, tibqa’ tinsisti ghal danni, u altru titratta ma’ dik li mill-ewwel irrikonoxxiet l-“izbalji” taghha li kienu jinvolvu ammonti zghar ta’ flus, u li kienet disposta tirrifondi dak li setghet akkwistat irregolarment. Din il-Qorti tifhem li fit-tieni kaz, ghad-differenza tal-persuna involuta fl-ewwel kaz, dak li jkun jista’ jibqa’ jkollu “fiducja” fil-persuni involuti, u allura jibqa’ jitratta maghhom”.

Apparti l-fatt li l-ilment tar-rikorrent dwar id-diskriminazzjoni kien gie trattat u michud mill-Qorti Civili jibqa’ l-fatt li fil-kaz kostituzzjonali odjern gie muri wkoll li ma nkiser ebda dritt fundamentali tar-rikorrent fir-rigward taz-zewg artikoli indikati minnu li maghhom rabat l-artikolu 14 dwar id-diskriminazzjoni u cjoe l-artikolu 6 dwar id-dritt ta’ access ghall-qorti u l-Artikolu 1 ta’ l-Ewwel Protokol dwar id-dritt ghall-proprjeta’. Illi l-artikolu 14 m’ghandux *independent exisitence* u biex ikollok

vjolazzjoni ta' l-Artikolu 14 hemm bzonn ta' vjolazzjoni ta' xi artikolu sostantiv, li f'dan il-kaz ma hemmx.

Ghalhekk l-ilment taht l-artikolu 14 qed jigi michud ukoll.

Decide

Ghal dawn il-motivi
Il-Qorti tiddeciedi billi
Tilqa l-ewwel talba tar-rikorrent u tiddikjara li ma kienx hemm process civili fi zmien ragonevoli u dan bi ksur tal-Artiklu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem;
Tichad it-talbiet l-ohra;
Tikkundanna lill-intimati jhallsu lir-rikorrent is-somma ta' elf u mitejn euro (€1200) in vista tal-lezjoni dwar l-ewwel talba;
Bl-ispejjez kwantu ghal zewg terzi ghar-rikorrenti u terz ghall-intimati.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------